

İçel Dergisi

<http://publish.mersin.edu.tr/index.php/icel>

e-ISSN: 2791-8599

Kültürel miras örneği Özbek Köyü İlkokul Binası

Hakan Bozoğlan^{*1}, Esmenur Demirpençe¹, Nuray Çeliktas¹

¹Tarsus Şehit Erdal Yılmaz Ortaokulu, Mersin, Türkiye, hakan.bozoglan2147@gmail.com, aysenurdemirpençe1@gmail.com, nazireclks28@gmail.com

Kaynak Göster: Bozoğlan, H., Demirpençe, E., & Çeliktas, N. (2022). Kültürel miras örneği Özbek Köyü İlkokul Binası. İçel Dergisi, 2(2), 64-76

Anahtar Kelimeler

Sözlü tarih
Özbek köyü
İlkokul
Taş bina

Araştırma Makalesi

Geliş: 23.06.2022
Kabul: 30.08.2022
Online: 30.12.2022

Öz

Sözlü tarih, tarihe tanıklık etmiş insanlarla onların anıları hikayeleri ve gözlemlerini gelecek nesillerle buluşturmada önemli bir rol oynamaktadır. Geçmiş ve bugün arasında bir köprü işlevi görmektedir. Özbek köyü, Mersin ili Tarsus ilçesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Özbek köyü ilkokul binası Geç Osmanlı Dönemi ve Cumhuriyet'in ilk yıllarında inşa edilen ilkokul yapıları ile benzer özellikler gösteren tarihi dokuya sahip bir binadır. Bu bağlamda Özbek köyü ilkokul binasının tarihi yapısı ile ilgili görüşlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Söz konusu amaca uygun olarak, nitel araştırma yöntemlerinden görüşme yöntemi çerçevesinde yapılandırılmıştır. Araştırmanın katılımcılarını Özbek köyünde yaşayan yaşları 80 ile 85 arasında değişen 3 katılımcı oluşturmaktadır. Araştırma verileri yarı-yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Araştırma verilerinin çözümlenmesinde betimsel analiz yönteminden yararlanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara dayalı olarak ulaşılan sonuçlar şöyledir: Kişilerin Özbek köyü okulu tarihi hakkında ortak tarihi bilgilere sahip olduğu söylenebilir. Okul binasının askeri ve eğitim amaçlı kullanıldığı belirtilebilir. Köylerden yaya ve eşeklerle öğrenciler geldiği ifade edilebilir. Okul binasının çeşitli tadilatlardan geçerek günümüzde de eğitim- öğretime devam ettiği söylenebilir.

Example of cultural heritage Özbek Village Primary School Building

Keywords

Oral history
Özbek village
Primary school
Stone building

Research Article

Received: 23.06.2022
Accepted: 30.08.2022
Online: 30.12.2022

Abstract

Oral history plays an important role in bringing people, who have witnessed history, their memories, stories and observations, together with future generations. It functions as a bridge between the past and the present. Özbek village is located within the borders of Tarsus district of Mersin province. Özbek village primary school building is a building with a historical texture that has similar characteristics with the primary school buildings built in the Late Ottoman Period and the first years of the Republic. In this context, it is aimed to determine the opinions about the historical structure of the Özbek village primary school building. In accordance with the said purpose, it was structured within the framework of the interview method, one of the qualitative research methods. The participants of the research consist of 3 participants aged between 80 and 85 living in the Özbek village. Research data was collected with a semi-structured interview form. Descriptive analysis method was used in the analysis of the research data. The conclusions reached, based on the findings obtained from the research are as follows: It can be said that people have common historical knowledge about the history of the Özbek village school. It can be stated that the school building was used for military and educational purposes. It can be said that students from other villages either used donkeys or travelled on foot to come to school. It can be said that the school building has undergone various renovations and continues its education and training today.

1. Giriş

Sözlü tarih, tarihi belgelerden yararlanarak, araştırmacı ile görüşmecinin birlikte oluşturdukları, ses veya görüntü kaydı ile yapılan bir anlatımın araştırmacı tarafından çözümlenmesidir [1-2]. Sözlü tarih tarihsel önemi olan olayları görme şansını yakalamış sıradan insanların anılarını gelecek nesiller için koruma amacıyla yapılan sistematik görüşme yöntemidir [3] (Lehane&Goldman,1977: 174). Bu görüşme yöntemiyle birlikte okul düzeyinde de işlev görmektedir. Öğrenciler sözlü tarih çalışmalarlarıyla akademik basamakları deneyimlemiş olmaktadır.

Özbek köyü Mersin ilinin Tarsus ilçesi bağlı bir mahalledir. Tarsus ilçesinin 8 km doğusunda yer almaktadır. Özbek Köyü İlkokul Binasında inşa malzemesi olarak kesme taş, kaba yonu ve moloz taş ile birlikte ahşap kullanılmıştır [4].

Hem köy hem de şehirlerde yer alan okullar yüksek, havadar bir yere yapılmalı, okulla öğrencinin evinin arası uzak olmamalı, fabrika, kışla, ceza evi, hastane, kahvehane gibi yapılardan uzak olmalıdır. Okulun genişliği öğrenci sayısı ile uyumlu olmalı, öğrenci başına en az 10 m² arsa düşünülmalıdır. *Duvarlarda pişmiş tuğla veya değirmen taşı kullanılmalı, kireç veya çimentolu harçla inşa edilmelidir. Tuğla duvarlar 35, taş duvarlar 45 cm genişliğinde olmalıdır. Okul çatısı iki yana meyilli olmalı, zemin döşemesi kuru tahtadan geçmeli yapılmalıdır. Köy okulları muhakkak tek katlı olmalıdır* [5].

Özbek köyü ilkokulu Adana Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kurulu'nun 17.10.2012 Sayılı tarih ve 1522 sayılı kararı gereği taşınmaz kültür varlığı olarak tescil edilmiştir. Okul binası 2. derece korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı olarak beyan edilmiştir. 70,00x65,00 m ölçülerinde bir bahçe üzerinde yer alan 31,05x13,54 m ölçülerindeki ilkokul binası, tek katlı olarak inşa edilmiştir. Moloz taş bir bahçe duvarı ile sınırlandırılan yapının, doğu ve güneyi yol, kuzeyi yeni okul binası, batısı ise zeytinlik ile çevrelenmiştir. Okulun bahçesine, güney bahçe duvarında yer alan çift kanatlı demir bir bahçe kapısı ile girilmektedir. Bu bahçe kapısından itibaren okula kilit taşı bir yürüme yolundan ulaşılabilmektedir. 1.50 m uzunluğundaki okul çeşmesi okul bahçesinin batı duvarına paralel yerleştirilmiştir. Bahçenin kuzeybatı köşesine inşa edilen üç adet muhdes yapı okulun tuvaleti, kantini ve deposu olarak kullanılmaktadır [4].

MERSİN İLİ TARSUS İLÇESİ ÖZBEK (KURT MUSA) KÖYÜ İLKOKULU SANAT TARİHİ RAPORU

3. TARSUS İLÇESİ ÖZBEK (KURT MUSA) KÖYÜ COĞRAFİ KONUMU

Harita 1: Tarsus İlçesi Özbek Mahallesi Haritası

Şekil 1. Özbek Köyü konumu [4]

Fotoğraf 2: Özbek (Kürt Musa) Köyü İlkokulu Genel Görünüşü

Şekil 2. Okul binası dış görünüş [4]

MERSİN İLİ TARSUS İLÇESİ ÖZBEK (KÜRT MUSA) KÖYÜ İLKOKULU SANAT TARİHİ RAPORU

Fotoğraf 1: Özbek (Kürt Musa) Köyü İlkokul Hava Fotoğrafı

Şekil 3. Okul binası üst görünüş [4]

Çizim 2: Özbek (Kurt Musa) Köyü İlkokulu Viziyet Planı

Şekil 4. Okul binası planı [4]

Şekil 5. Fransızlardan kalma bir kılıç

Şekil 6. Eski öğretmenlerden Halil Bey ve ailesi

2. Yöntem

Özbek köyü ilkokul binasının tarihi yapısı konusunda Özbek köyünde yaşayan insanların görüşlerini ortaya koymayı amaçlayan bu araştırma nitel araştırma yöntemine dayalı durum çalışması çerçevesinde yapılandırılmıştır. Durum çalışması, belirli bir zaman dilimi içerisinde belirlenmiş bir durumun kimi sınırlılıklara dayalı olarak derinlemesine incelenmesini içeren bir süreçtir [6-7]. Merriam [8] durum çalışmasını sınırlı bir sistemin derinlemesine betimlenmesi ve incelenmesi olarak tanımlamaktadır. Durum çalışması çerçevesinde belirlenmiş bir zaman dilimi içerisinde süreçten doğrudan etkilenen ve doğal ortam koşulları içerisinde kendilerini ifade eden Özbek köyünde yaşayan insanların görüşlerinin belirlenmesi yaklaşımları benimsenmiştir.

2.1. Katılımcılar

Araştırmada, katılımcıların belirlenmesinde amaçlı örneklem yöntemlerinden, ölçüte dayalı örneklem tekniği dikkate alınmıştır. Bu araştırmanın katılımcılarını Özbek köyünde yaşayan yaşları 80 ile 85 arasında değişen 3 katılımcıdan oluşmaktadır. Araştırma örnekleminin belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örneklem kullanılmıştır. Ölçüt örneklem belirlenmesinde önceden araştırmacı tarafından oluşturulmuş olan ölçütleri karşılayan durumların çalışılması amacı ile kullanılan bir yaklaşımdır [9]. Bu çerçevede bu araştırmada araştırmacılar tarafından belirlenen ölçütler, görüşme yapılacak kişilerin yaşamlarını Özbek köyünde geçirmiş olmaları şeklinde belirlenmiştir. Çünkü araştırma amacı çerçevesinde Özbek köyü ilkokul binasının tarihini nasıl yorumladıkları önemli bir ölçüt olarak öne çıkmaktadır.

2.2. Veri Toplama Aracı

Araştırma örnekleminde yer alanların, araştırma konusu hakkında bilgi, duygu ve düşüncelerini aktif olarak açıkladığı, yaşam öyküsünü anlattığı veri toplama tekniği, görüşme olarak adlandırılır. Görüşmenin amacı, katılımcıların iç dünyalarına erişerek onların özgün bakış açılarının belirlenmesidir. Görüşme, araştırılan konu hakkında bireyin yaşamışlıkları, farklı deneyimleri, tutumları, düşünceleri, niyetleri, yorumları, zihinsel algıları ve tepkileri gibi gözlenemeyen bilgilere ulaşılmasına olanak sağlar [10-11].

Araştırma verileri yarı-yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilmiştir. Görüşme formu araştırmacı tarafından oluşturulduktan sonra uzman görüşleri (1 doktor ve 1 bilim uzmanı) doğrultusunda forma son hali verilmiştir. Araştırmada elde edilen verilerin çözümlenmesinde nitel veri analiz yöntemlerinden tematik analizden yararlanılmıştır. Tematik analiz sürecinde çerçeve oluşturma ve oluşturulan çerçeveye göre verilerin analiz edilmesi söz konusudur. Analiz sürecinde veriler betimlenir, yorumlanır ve neden sonuç ilişkisi ile birbiri ile benzeşen ve yakın olan temalar bir araya getirilir [12-13].

Araştırma soruları ve araştırmanın kavramsal çerçevesi doğrultusunda verilerin çözümlenmesi üç aşamada gerçekleştirilmiştir. Birinci aşamada Özbek köyünde yaşayan insanlarla gerçekleştirilmiş yarı-yapılandırılmış görüşmelerin verilerinin dökümü yapılmış ve çözümlenmiştir. İkinci aşamada araştırmanın Özbek köyü ilkokul binasının belirlenen temalar temel alınarak Özbek köyünde yaşayan insanların görüşleri analiz edilmiştir. Üçüncü

aşamada ise elde edilen bulgular analiz edilerek yorumlanmıştır. Araştırma bulgularının yorumlanmasında geçerliliği sağlamak için uzman görüşü alınmıştır, araştırmacı ve uzman arasında uzlaşım sağlanmıştır. Ayrıca araştırmacının güvenilirliği için elde edilen bulgular katılımcıların doğrudan alıntlarıyla desteklenmiştir. Araştırmada, bulguların verilmesi sürecinde görüşme yapılan Özbek köyünde yaşayan insanların ismi kodlanarak kullanılmıştır.

3. Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde araştırma sonuçları tablolar halinde verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Özbek Köyü Okulu tarihi hakkında ürettikleri kodlar

	K1	E1	E2
Askeri kışla	X	X	
Okul	X		
Fransız	X	X	X
Asker	X	X	
Taş yapı	X	X	X
İbrahim Paşa		X	
Şadi Bey			X

Tablo 1’de katılımcıların Özbek Köyü Okulu tarihi hakkında ürettikleri kodlar verilmiştir. Katılımcıların ortak kodlarına bakıldığında “Askeri kışla, Fransız, Asker ve Taş yapı” ifadeleri belirlenmiştir. “Okul, İbrahim Paşa ve Şadi Bey” kodları sadece birer katılımcı tarafından kullanılmıştır.

“K1: Askeri kışla olarak yapılmış. Fransız askerleri kullanmış. Sonra okul olmuş. Taştan yapılmış.”

“E1: Yapılış tarihini hatırlamıyorum. Askeri kışla olarak kullanılmış. İbrahim Paşa yaptırmış. Taştan yapılmış.”

“E2: Fransızlar burayı işgal ettikleri zaman yapılmış. Seferberlikten sonra ise Şadi Bey yaptırdı. Fransızlar burayı askeri kışla olarak yapmışlar. Taş duvardan yapılmış.”

Tablo 2. Katılımcıların okul binasının hangi amaçlar için yapılmış olduğuna dair ürettikleri kodlar

	K1	E1	E2
Askeri kışla	X	X	X
Okul	X	X	X
Savaş		X	
Büyük bina	X		
4 kapı	X		

Tablo 2 ‘de katılımcıların okul binasının hangi amaçlar için yapılmış olduğuna dair ürettikleri kodlar verilmiştir. Katılımcıların ortak kodlarına bakıldığında “Askeri kışla ve okul” ifadeleri belirlenmiştir. “Savaş, büyük bina ve 4 kapı” kodları sadece birer katılımcı tarafından kullanılmıştır.

“K1: O zaman kışlaydı. Büyük bir binaydı, 4 kapısı vardı. 2 sınıf vardı. 1-2 ve 3 bir okurdu 4 ve 5 beraber okurdu.”

“E1: Savaştan sonra okula döndürülmüş. O günden beri hep okul olarak kullanılıyor.”

“E2: Önceden dediğim gibi askeri kışlaydı sonra eğitim için okula dönüştürdüler.”

Tablo 3. Katılımcıların okul binası çevre düzeni hakkında ürettikleri kodlar

	K1	E1	E2
Avlu duvar	X	X	X
Tarım	X		
Çiçek	X		
Ağaç	X	X	X
Üniversite		X	

Tablo 3’de katılımcıların okul binası çevre düzeni hakkında ürettikleri kodlar verilmiştir. Katılımcıların ortak kodlarına bakıldığında “avlu duvar ve ağaç” ifadeleri belirlenmiştir. “Tarım, çiçek ve üniversite” kodları sadece birer katılımcı tarafından kullanılmıştır.

“K1: Avlu duvarı falan yoktu. Eskiden tarım işi vardı. Okulun bahçesinde çiçek falan ekerdik. Bizden önce ağaç ekmişler.”

“E1: Duvar yoktu. Vahdet isminde biri bir dönemlik muhtarlık yaptı. Üniversitelerin yardımıyla okulun dış duvarı örüldü. Okulun bahçesinde ağaç yoktu. Bizden önce okuyanlar ağaçları dikti.”

“E2: Örme taşlarla yapılmıştı. Tavan yüksekti sonradan indirdiler. Bahçede ağaç yoktu.”

Tablo 4. Katılımcıların okuldaki sınıf düzeyleri hakkında ürettikleri kodlar

	K1	E1	E2
2 sınıf	X	X	X
1.2.3. sınıf	X	X	X
4.5.sınıf	X	X	X
100 kişi	X	X	X
1 öğretmen		X	X
Jimnastik	X		
Daire	X		
Ali Rıza Öğretmen			X

Tablo 4’de katılımcıların okuldaki sınıf düzeyleri hakkında ürettikleri kodlar verilmiştir. Katılımcıların ortak kodlarına bakıldığında “2 sınıf, 1.2.3. sınıf, 4. 5. sınıf, 100 kişi ve 1 öğretmen” ifadeleri belirlenmiştir. “Jimnastik, daire ve Ali Rıza Öğretmen” kodları sadece birer katılımcı tarafından kullanılmıştır.

“K1: 4 ile 5. Sınıf 40-50 kişi vardı. 1-2 ve 3. Sınıf daha fazlaydı. Çok kişiydik. 100 kişiden fazlaydık. Bahçede jimnastik için toplanıyorduk. Kocaman daire oluyorduk. “

“E1: 2 sınıf vardı. 1-2 ve 3. sınıfları bir okurlardı, 4 ve 5 bir sınıftaydı. Benim numaram son numaraydı 101’di. Yani okulda 101 kişi vardı. Sadece 1 öğretmen vardı. Okul sabah başlayıp akşama kadar devam ediyordu.”

“E2: 2 tane oda şeklinde sınıf vardı. 1-2 ve 3 bir sınıfta 4 ve 5 bir sınıftaydı. Ali Rıza öğretmen vardı. Kalabalıktık 100-150 öğrenci vardı.”

Tablo 5. Katılımcıların çevre köylerden okula gelenler hakkında ürettikleri kodlar

	K1	E1	E2
Dadalı	X	X	
Karayayla	X	X	
Çamtepe	X	X	
Öğrenci	X	X	X
Eşek	X	X	X
Beygir			X
Okul	X	X	X
Yürüme	X	X	X
Akraba		X	

Tablo 5’de katılımcıların çevre köylerden okula gelenler hakkında ürettikleri kodlar verilmiştir. Katılımcıların ortak kodlarına bakıldığında “Dadalı, Karayayla, Çamtepe, öğrenci, eşek, okul ve yürüme” ifadeleri belirlenmiştir. “Beygir ve akraba” kodları sadece birer katılımcı tarafından kullanılmıştır.

"K1: Çok gelirdi. Dadalı'dan, Karayayla'dan, Çamtepe'den öğrenciler eşek ya da yürüyerek gelirlerdi. Onlarda okul yoktu. O yüzden buraya gelirlerdi."

"E1: Vardı. Okul olmadığı için buraya eşek veya yürüyerek gelirlerdi. Çoğu burada akrabasının yanında kalırdı. Çünkü başka yerde okul yoktu. Çamtepe, Dadalı, Karayayla gibi köylerden gelirlerdi."

"E2: Evet vardı. Onlarda okul olmadığı için eşeklerle, beygirlere binip geliyorlardı."

Tablo 6. Katılımcıların okudukları dönemdeki okul düzeni hakkında ürettikleri kodlar

	K1	E1	E2
Sıra	X	X	X
3 kişi	X	X	X
Kara tahta	X	X	
Tebeşir	X	X	
Kodlar			
Soba			X
Büyük pencere			X
Isınma			X

Tablo 6'da katılımcıların okudukları dönemdeki okul düzeni hakkında ürettikleri kodlar verilmiştir. Katılımcıların ortak kodlarına bakıldığında "sıra, 3 kişi, kara tahta ve tebeşir" ifadeleri belirlenmiştir. "Soba, büyük pencere ve ısınma" sadece birer katılımcı tarafından kullanılmıştır.

"K1: Her sırada 3 kişi otururduk. Kara tahta, beyaz tebeşir falan vardı."

"E1: Bir sırada 3 kişi oturuyorduk. Kara tahta, tozlu tebeşir bunlar vardı."

"E2: Sınıfta soba vardı. Sıralarda 3 kişi oturuyor dersimize bakıyorduk. Pencere büyük olduğundan sınıf ısınmıyordu."

Tablo 7. Katılımcıların okulda görev yapan öğretmenler hakkında ürettikleri kodlar

	K1	E1	E2
Öğretmen	X		X
Köy	X		X
Oda		X	X
Nohut		X	
Kodlar			
Mercimek		X	
Ziraat		X	
Ulaşım	X		X

Tablo 7'de katılımcıların okulda görev yapan öğretmenler hakkında ürettikleri kodlar verilmiştir. Katılımcıların ortak kodlarına bakıldığında "öğretmen, köy, oda ve ulaşım" ifadeleri belirlenmiştir. "Nohut, mercimek ve ziraat" sadece birer katılımcı tarafından kullanılmıştır.

"K1: Evet Halil öğretmen vardı. Bu köyde 20 sene öğretmenlik yaptı. Okulun çevresinde bir evi vardı orada kalıyordu. Şimdi ki gibi imkân yoktu. O yüzden bu köyde kaldı."

"E1: Mecburi burada kaldılar. Gidiş-geliş imkânı yoktu. Okulun içinde bir odada kalıyorlardı. Okulun çevresinde bir yer vardı. Öğrencilerle ben orada nohut, mercimek, soğan gibi yiyecekler ekiyorduk. Hem ziraat öğreniyorduk hem de eğitim görüyorduk. Ektiğimiz ürünleri öğretmenimiz kullanıyordu."

"E2: Sadece bir tane öğretmen vardı. Okulun içinde bir oda vardı, orada kalıyordu. Ulaşım imkânı yoktu, gidip gelemiyordu. O yüzden bu köyde yaşıyorduk."

Tablo 8. Katılımcıların o dönem okulda yaşanan ilginç olaylar hakkında ürettikleri kodlar

	K1	E1	E2
Kalem	X		
Öğretmen	X	X	
Öğrenci	X	X	
Aile	X		
Öğretmen Masası	X		
Bayrak Yarışı	X		
Disiplin	X	X	
Kılık		X	
Yaramazlık	X	X	
Mahzen			X

Tablo 8’de katılımcıların o dönem okulda yaşanan ilginç olaylar hakkında ürettikleri kodlar verilmiştir. Katılımcıların ortak kodlarına bakıldığında “öğretmen, öğrenci, disiplin ve yaramazlık” ifadeleri belirlenmiştir. “Kalem, aile, öğretmen masası, bayrak yarışı ve mahzen” sadece birer katılımcı tarafından kullanılmıştır.

“K1: Hiç unutmam. Bir gün çocuğun birinin kalemi kaybolmuştu. Öğretmenimiz bütün öğrencilerin ailesini çağırmıştı. Herkes öğretmene ben yapmadım diyorlardı. En son kalem öğretmenin masasının çıktı. Birde ben çok hızlıydım. Bayrak kaçırma yarışında hep 1. Olurdum.”

“E1: Benim en ilgincime giden tek öğretmen vardı. Disiplini sağlamak için akşam kılığını değiştirip öğrencilerin ne yaptığına bakardı. Yaramazlık yapıyorlar mı falan hepsini öğrenir, sabah öğrencilere tek tek sorardı. Yalan söylerlerse ceza verirdi.”

“E2: O zaman yokluk vardı o yüzden pek bir şey hatırlamıyorum. Ama okulun altında boş bir yer vardı. Biz onun içinde silahlar var zannediyorduk. En son içine baktığımızda içi bomboştur.”

Tablo 9. Katılımcıların binanın kaç kez tadilata alındığı hakkında ürettikleri kodlar

	K1	E1	E2
İki defa	X	X	X
Avlu duvar	X		
1960	X		
Şadi Eliyeşil	X	X	X
Tavan	X	X	
1977		X	
Muhtar		X	
İç Duvar		X	
Beş Sınıf		X	

Tablo 9’da katılımcıların binanın kaç kez tadilata alındığı hakkında ürettikleri kodlar verilmiştir. Katılımcıların ortak kodlarına bakıldığında “iki defa, Şadi Eliyeşil ve tavan” ifadeleri belirlenmiştir. “Avlu duvar, 1960, 1977, muhtar, iç duvar ve beş sınıf” sadece birer katılımcı tarafından kullanılmıştır.

"K1: Bir kez avlu duvarı yapılmıştı. Bizden öce 1960larda yapmışlardı. Bir de Sadi Eliyeşil binanın tavanını yaptırmıştı."

"E1: İki kez tadilat yaptırmışlardı. Birinde Sadi Eliyeşil bizim zamanımızda okulun çatı kısmını yaptırmıştı. Ben 1977 de muhtar oldum ve okulun iç duvarlarını yıktırıp 5 sınıf olacak şekilde yeniden yaptırdık."

"E2: Sanırım 2 defa tadilata alındı. Birinde Sadi Eliyeşil çatıyı yaptırdı. Diğerini de hatırlamıyorum."

Tablo 10. Katılımcıların okulun yeni ve eski yapısı hakkında ürettikleri kodlar

	K1	E1	E2
Bina	X	X	X
Büyük pencere	X	X	X
Yüksek tavan	X	X	X
Ağaç	X	X	X
Bir oda 3 sınıf	X	X	
Soba		X	
Kodlar			
Su deposu			X
Isınma		X	
6 metre		X	
Dış duvar			X

Tablo 10'da katılımcıların okulun yeni ve eski yapısı hakkında ürettikleri kodlar verilmiştir. Katılımcıların ortak kodlarına bakıldığında "bina, büyük pencere, yüksek tavan, ağaç ve bir oda 3 sınıf" ifadeleri belirlenmiştir. "Soba, su deposu, ısınma, 6 metre ve dış duvar" sadece birer katılımcı tarafından kullanılmıştır.

"K1: Tabii şimdi eski okulumuzdan çok daha güzel oldu. Önceden bina çok büyüktü, pencerelerde çok büyüktü. Ağaçlar çok yoktu. Okul çok yüksekti ve 3 sınıf bir aradaydık."

"E1: 3 sınıf bir aradaydık. 2 sınıf vardı. 1-2 ve 3 bir sınıfta, 4 ve 5 bir sınıftaydı. Sınıfta soba vardı. Okul 6 metre yükseklikte olduğu için hiç ısınmıyordu. Pencereler, camlar sağlam değildi. Şimdi ise engin olduğu için daha iyi ısınıyor. Yani şimdi eskisine göre daha iyi."

"E2: Tabii arasında çok fark var. Şimdi eskisinden daha güzel. Benim zamanımda dış duvar yoktu. Okulun duvarları ve pencereleri çok yüksekti. Arkada su deposu vardı şimdi yok."

Tablo 11. Katılımcıların okulda öğrenim görmüş ünlü kişiler hakkında ürettikleri kodlar

	K1	E1	E2
Meslek	X	X	X
Öğretmen	X	X	X
Doktor	X	X	X
Hemşire	X		
Halk Eğitim Müdürü	X		
Kurmay Hava Pilot		X	X
Vergi daire müdürü		X	
Veteriner			X
Kodlar			
Banka Müfettişi			X

Tablo 11’de katılımcıların okulda öğrenim görmüş ünlü kişiler hakkında ürettikleri kodlar verilmiştir. Katılımcıların ortak kodlarına bakıldığında “meslek, öğretmen, doktor ve kurmay hava pilot” ifadeleri belirlenmiştir. “Hemşire, Halk Eğitim Müdürü, Vergi Daire Müdürü, veteriner ve banka müfettişi” sadece birer katılımcı tarafından kullanılmıştır.

“K1: Çok var. Öğretmen, doktor, hemşire, Halk Eğitim Müdürü olanlar vardı. O zamanlar şimdi ki gibi zor değildi. Okulu okuyup hemen meslek sahibi oluyorlardı.”

“E1: Evet çok vardı. Öğretmen, müfettiş, Kurmay Hava pilotu, doktor falan vardı. Bir de vergi daire müdürü vardı.”

“E2: Elbette var. Veteriner, banka müfettişi, kurmay pilot, öğretmen... Bunların hepsi ilkokulu burada okudular.”

Tablo 12. Katılımcıların o dönemde neden bu köyün okul olarak tercih edildiği hakkında ürettikleri kodlar

	K1	E1	E2
Hazır bina	X	X	X
Köy	X		
Yakın	X		X
Kodlar			
Temel		X	
Şehir	X		
Okul		X	X

Tablo 12’de katılımcıların o dönemde neden bu köyün okul olarak tercih edildiği hakkında ürettikleri kodlar verilmiştir. Katılımcıların ortak kodlarına bakıldığında “hazır bina, yakın ve okul” ifadeleri belirlenmiştir. “Köy, temel ve şehir” sadece birer katılımcı tarafından kullanılmıştır.

“K1: Bu bina zaten önceden vardı. Hazırdı. Diğer köylere de yakın olduğu için burayı tercih etmişler.”

“E1: Burası hazırda zaten. Temelden okul yapmak zordu. O yüzden burayı okula çevirmişler.”

“E2: Şehire en yakın yer burasıydı. Bina da zaten hazırda. Sanırım bu yüzde burayı okula çevirmişler.”

4. Tartışma ve Sonuçlar

Çalışmanın bu bölümünde sonuçlar ve literatürde karşılaşılan benzer sonuçlar karşılaştırılarak sonuçlar elde edilmiştir.

Katılımcıların Özbek Köyü Okulu tarihi hakkında ürettikleri ortak kodlarına bakıldığında “Askeri kışla, Fransız, Asker ve Taş yapı” ifadeleri belirlenmiştir. Bu durum katılımcıların Özbek Köyü Okulu tarihi hakkında ortak tarihi bilgilere sahip oldukları şeklinde değerlendirilebilir. “Okul, İbrahim Paşa ve Şadi Bey” kodları sadece birer katılımcı tarafından kullanılmıştır. Bu sonuç ise bazı katılımcıların diğerlerinden farklı olarak bazen duymaya dayalı bazen ise yaşantıya dayalı olarak farklı bilgi gruplarına sahip oldukları şeklinde değerlendirilebilir.

Katılımcıların okul binasının hangi amaçlar için yapılmış olduğuna dair ürettikleri ortak kodlarına bakıldığında “Askeri kışla ve okul” ifadeleri belirlenmiştir. Bu durum binanın askeri ve eğitim amaçlı kullanıldığı şeklinde değerlendirilebilir. “Savaş, büyük bina ve 4 kapı” kodları sadece birer katılımcı tarafından kullanılmıştır. Bu sonuç katılımcıların hatırlamaya ya da önemli bir çağrışım yapmamasına dayalı olarak farklı bilgi gruplarına sahip oldukları şeklinde değerlendirilebilir.

Katılımcıların okul binası çevre düzeni hakkında ürettikleri ortak kodlarına bakıldığında “avlu duvar ve ağaç” ifadeleri belirlenmiştir. Bu durum katılımcıların okul binası çevre düzeni hakkında avlu duvar ve ağaçlandırma çalışmasının yapıldığı şeklinde değerlendirilebilir. “Tarım, çiçek ve üniversite” kodları sadece birer katılımcı tarafından kullanılmıştır. Bu sonuç ise katılımcıların diğerlerinden farklı olarak duymaya ve hatırlamaya dayalı farklı bilgilere sahip oldukları şeklinde değerlendirilebilir.

Katılımcıların okudukları sınıf düzeyleri hakkında ürettikleri ortak kodlara bakıldığında “2 sınıf, 1. 2. 3.sınıf, 4. 5. sınıf, 100 kişi ve 1 öğretmen” ifadeleri belirlenmiştir. Bu ifadeler katılımcıların o dönem 2 sınıf ve sınıfların birleştirilmiş sınıflar olduğu 1 öğretmenin görev yaptığı şeklinde değerlendirilebilir. “Jimnastik, daire ve Ali Rıza Öğretmen” kodları sadece birer katılımcı tarafından kullanılmıştır. Bu sonuç ise katılımcıların diğerlerinden farklı olarak duymaya dayalı bazen ise hatırlamaya dayalı olarak farklı bilgi gruplarına sahip oldukları şeklinde değerlendirilebilir.

Katılımcıların çevre köylerden okula gelenler hakkında ürettikleri ortak kodlara bakıldığında “Dadalı, Karayayla, Çamtepe, öğrenci, eşek, okul ve yürüme” ifadeleri belirlenmiştir. Bu durum katılımcıların Dadalı, Karayayla, Çamtepe gibi çevre köylerden okula yürüme ile ya da eşek ile geldikleri şeklinde değerlendirilebilir.

“Beygir ve akraba” kodları sadece birer katılımcı tarafından kullanılmıştır. Bu sonuç ise katılımcıların diğerlerinden farklı yaşantıya dayalı olarak farklı bilgi gruplarına sahip oldukları şeklinde değerlendirilebilir.

Katılımcıların okudukları dönemdeki okul düzeni hakkında ürettikleri ortak kodlara bakıldığında “sıra, 3 kişi, kara tahta ve tebeşir” ifadeleri belirlenmiştir. Bu ifadeler katılımcıların okudukları dönemdeki okul düzeni hakkında 3 kişilik sınıflarda kara tahta ve tebeşir ile öğrenim gördükleri şeklinde değerlendirilebilir. “Soba, büyük pencere ve ısınma” kodları sadece birer katılımcı tarafından kullanılmıştır. Bu sonuç ise katılımcıların okudukları döneme ait okul düzeni hakkında hatırlamaya ve yaşantıya bağlı olarak dayalı olarak farklı bilgi gruplarına sahip oldukları şeklinde değerlendirilebilir.

Katılımcıların okulda görev yapan öğretmenler hakkında ürettikleri ortak kodlara bakıldığında “öğretmen, köy, oda ve ulaşım” ifadeleri belirlenmiştir. Bu ifadeler katılımcıların okulda görev yapan öğretmenlerin ulaşım olmadığından dolayı köy okulundaki bir odada kaldıkları şeklinde değerlendirilebilir. “Nohut, mercimek ve ziraat” kodları sadece birer katılımcı tarafından kullanılmıştır. Bu sonuç ise katılımcıların okulda görev yapan öğretmenler hakkında yaşantıya ya da hatırlamaya dayalı olarak farklı bilgi gruplarına sahip oldukları şeklinde değerlendirilebilir.

Katılımcıların o dönem okulda yaşanan ilginç olaylar hakkında ürettikleri ortak kodlara bakıldığında “öğretmen, öğrenci, disiplin ve yaramazlık” ifadeleri belirlenmiştir. Bu ifadeler katılımcıların o dönem okulda yaramazlık yapan öğrencilerin olduğunu ve okulda disiplini sağlayan kişinin okulda görev yapan öğretmenin kendisi olduğu şeklinde değerlendirilebilir. “Kalem, aile, öğretmen masası, bayrak yarışı ve mahzen” kodları sadece birer katılımcı tarafından kullanılmıştır. Bu sonuç ise katılımcıların o dönem okulda yaşanan ilginç olaylarla ilgili yaşantı farklılığı, hatırlamaya ya da duymaya bağlı olarak farklı bilgi gruplarına sahip oldukları şeklinde değerlendirilebilir.

Katılımcıların binanın kaç kez tadilata alındığı hakkında ürettikleri ortak kodlara bakıldığında “iki defa, Şadi Eliyeşil ve tavan” ifadeleri belirlenmiştir. Bu durum katılımcıların binanın en az iki defa tadilata alındığı ve kim tarafından yaptırıldığı hakkında ortak görüşe sahip oldukları şeklinde değerlendirilebilir. “Avlu duvar, 1960,1977, muhtar, iç duvar ve beş sınıf” kodları sadece birer katılımcı tarafından kullanılmıştır. Bu durum ise katılımcıların farklı zaman dilimlerinde yapılan tadilatlar hakkında duyma ve hatırlamaya dayalı farklı bilgilere sahip oldukları şeklinde değerlendirilebilir.

Katılımcıların okulun yeni ve eski yapısı hakkında ürettikleri ortak kodlarına bakıldığında “bina, büyük pencere, yüksek tavan, ağaç ve bir oda 3 sınıf” ifadeleri belirlenmiştir. Bu durum katılımcıların binanın yüksek tavan büyük pencerelerden oluşması bir odada 3 sınıfın bulunması gibi ortak görüşlerde birleştiği ve yeni yapının eğitim için daha uygun olduğu şeklinde değerlendirilebilir. “Soba, su deposu, ısınma, 6 metre ve dış duvar” kodları sadece birer katılımcı tarafından kullanılmıştır. Bu durum ise katılımcıların hatırlama ve yaşam kaynaklı farklı bilgilere sahip oldukları şeklinde değerlendirilebilir.

Katılımcıların okulda öğrenim görmüş ünlü kişiler hakkında ürettikleri ortak kodlarına bakıldığında “meslek, öğretmen, doktor ve kurmay hava pilot” ifadeleri belirlenmiştir. Bu durum katılımcıların okuldan mezun olan kişilerin meslek sahibi oldukları hakkında ortak bilgiye sahip oldukları şeklinde değerlendirilebilir. “Hemşire Halk Eğitim Müdürü, Vergi Daire Müdürü, veteriner ve banka müfettişi” kodları sadece birer katılımcı tarafından kullanılmıştır. Bu durum ise katılımcıların duymaya ya da direkt şahit olarak farklı bilgi gruplarına da sahip oldukları şeklinde değerlendirilebilir.

Katılımcıların o dönemde neden bu köyün okul olarak tercih edildiği hakkında ürettikleri ortak kodlarına bakıldığında “hazır bina, yakın ve okul” ifadeleri belirlenmiştir. Bu durum katılımcıların bu köyde hazır bir bina bulunmasını ve ilçe merkezine yakın olduğunu düşündükleri için okul olarak buranın tercih edilmesinin uygun olduğunu düşündükleri şeklinde değerlendirilebilir. “Köy, temel ve şehir” kodları sadece birer katılımcı tarafından kullanılmıştır. Bu durum ise katılımcıların diğerlerinden farklı olarak hatırlamaya bazen de yaşantıya dayalı farklı bilgi gruplarına sahip oldukları şeklinde değerlendirilebilir.

5. Öneriler

Sözlü tarih, “belli bir döneme ait kişisel tanıklık ve/veya yaşantıların belleğin derinliklerinden çıkarılıp değerlendirilmesi yoluyla toplumların tarihlerinin inşasına katkıda bulunan bir araştırma yöntemi” [14] olarak tanımlanabilir. Yazılı kaynaklarda yer almayan bilgilere ulaşmada, konu hakkında bilgi sahibi olmada, sözlü tarihin eşsiz bir yeri bulunmaktadır. Sözlü tarih çalışmaları gerçekleştirilerek geçmişe ışık tutulabilir. Bu bağlamda sözlü tarihin öneminin üzerinde daha fazla durulabilir. Diğer alanlarla ilişkilendirilerek farklı boyutlardan araştırmalara farklı görüş açıları kazandırılabilir.

1. Özbek köyü ilkokul binası ve benzer yapılar araştırılarak kültürel miras olarak değerlendirilebilir.
2. Özbek köyü ilkokul binası Tarsus’un önemli tarihi yerleri arasında değerlendirilip yöre halkının bilinçlendirilmesi sağlanabilir.
3. Tarihi bir sembol olarak ele alınıp köye geziler ve turlar düzenlenerek köyün ekonomik ve kültürel yönden gelişimine katkı sağlanabilir.
4. İlerleyen dönemlerde tarihi dokusunu kaybetmeden müze olarak değerlendirilebilir.

5. Özbek köyü ilkokul binasının yakın çevresine ait arazilerde yapılacak faaliyetler binanın tarihi dokusuna zarar vermeyecek şekilde düzenlenebilir.

Bilgilendirme/Teşekkür

Bu çalışmanın yürütülmesi sırasında bizlere yardımcı olan Halil Dünder Cangüven' e, her konuda desteğini esirgemeyen okul müdürümüz Bayram Tetikoğlu' na, müdür yardımcılarımız Neşet Aksay ve Hüseyin Yarış' ya, okul öğretmenlerimize ve Özbek köyü sakinlerine teşekkür ederiz.

Araştırmacıların Katkı Oranı

Hakan Bozoğlan: Literatür taraması, Makale yazma, **Esmenur Demirpençe:** Düzenleme, **Nuray Çelikleş:** Düzenleme

Çatışma Beyanı

Herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

Kaynakça

1. Neyzi, L. (1996). İstanbul'da hatırlamak ve unutmak birey, bellek ve aidiyet. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt.
2. Dogan, Y. (2015). How should an efficient oral history interview process be conducted according to the views of pre-service teachers? Educational Research and Reviews,10 (8) pp.1097-1108.
3. Lehane, S., Goldman, R. (1977). Oral History: Research and Teaching Tool for Educators. The Elementary School Journal, 77 (39), 173-181.
4. Mersin İli Tarsus İlçesi Özbek (Kürt Musa) Köyü İlkokulu Sanat Tarihi Raporu, (2021). Adana Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kurulu.
5. Cemal, M. (1929-1930) Yeni Mektep Hıfzısıhhası, İstanbul: Kanaat Kitapevi.
6. Gerring, J. (2007). Case study research: Principles and practices. New York: Cambridge University Press.
7. Özbek köyü sakini (2022) Kaplan Çelikleş
8. Merriam, S. B. (2013). Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber (3. Baskıdan Çeviri, Çeviri Editörü: S. Turan). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
9. Marshall, C. ve Rossman, G. B. (2014). Designing Qualitative Research. New York: Sage.
10. Bengtsson, M. (2016). How to plan and perform a qualitative study using content analysis. NursingPlus Open, 2, 8-14
11. Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). Qualitative data analysis: An expanded Sourcebook. (2nd ed). Thousand Oaks, CA: Sage.
12. Erişti, S. D. (2014). Culture Perception of Art and Design Students Come in Turkey through International Erasmus
13. Şimşek, H. ve Yıldırım, A. (2006). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
14. Danacıoğlu, E. (2007). Geçmişin İzleri Yanıbaşımızdaki Tarih İçin Bir Kılavuz. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.